

Dorota Kozakiewicz-Kłosowska

Uniwersytet Warszawski

<https://orcid.org/0000-0001-6187-6100>

d.kozakiewicz@uw.edu.pl

Neologizmy i nowe formacje. Słotwórstwo w dydaktyce języka włoskiego w Polsce: obserwacje i wyzwania¹

**Neologisms and new lexical formations. Word formation
in Italian language teaching in Poland: Some observations
and challenges**

The article discusses the difficulties associated with teaching and learning new Italian vocabulary as a foreign language in the Polish context. The research material includes lexical data from contemporary Italian language observatories and the results of two surveys: one conducted in 2025 among students and lecturers at Italian universities, and the other concerning the needs of Italian learners at the Faculty of Applied Linguistics, University of Warsaw. The article emphasizes the importance of creative word formation and mediation skills as key elements in teaching Italian vocabulary in the context of new multilingualism, in which neologisms and resemantizations function as communication and cultural tools. The considerations present the process of language learning as dynamic and requiring going beyond the framework of textbooks. The conclusions presented include proposals

¹ Prezentowane badania zostały zrealizowane dzięki stażowi naukowemu Visiting Fellow (kwiecień-maj 2025) w ramach programu CECIL, na Uniwersytecie w Pizie, przy okazji realizacji projektu *Esplorare la linguistica contrastiva: uno studio sulle strutture del polacco e dell'italiano per un migliore uso pratico della competenza linguistica*.

Artykuł jest udostępniany na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe, <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

for solutions supporting language teaching that is sensitive to the complexity of contemporary contrastive communication.

Keywords: word formation, neologisms, cross-linguistic mediation, Italian as a foreign language

Słowa kluczowe: słownotwórstwo, neologizmy, mediacja międzyjęzykowa, język włoski jako obcy

1. Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest podkreślenie znaczenia wieloaspektowego nauczania słownotwórstwa na kursach języka włoskiego jako obcego w Polsce, przede wszystkim w kontekście akademickim. Kluczowe dla dydaktyki leksyki w perspektywie przemian, którym podlega współczesny język włoski, jest podejście progresywne, uwzględniające złożoność czynników wpływających na procesy słownotwórcze. Równie ważne jest systematyczne wprowadzanie komponentów także tych zjawisk, które nie zawsze znajdują odzwierciedlenie w klasycznych podręcznikach dla obcokrajowców.

Rozbudowany system derywacji umożliwia stosunkowo łatwe poszerzanie włoskiego zasobu leksykalnego poprzez generowanie, zgodnie z (licznymi) zasadami transformacji, nowych jednostek określanych mianem *neoformazioni*, czyli nowych derywatów (Dardano, Trifone, 2011: 588). Procesy, które w ostatnich dwóch dekadach wywierają największy wpływ na rozwój leksyki, pozostają w ścisłym związku z rozwojem przestrzeni cyfrowej. Zasadniczym elementem tego środowiska komunikacyjnego jest tzw. *mentalità dei nativi digitali* (mentalność pokolenia epoki cyfrowej; zob. Dardano, 2014: 19), charakterystyczna dla przedstawicieli generacji Millennials, Gen Z oraz Gen Alpha, mających obecnie znaczący udział w kształtowaniu tendencji językowych. Na gruncie włoskim zjawisko to wykazuje charakter złożony i wielopoziomowy. Z jednej strony obserwujemy postępującą „technicyzację”, która polega na przenikaniu specjalistycznej terminologii do codziennej, niespecialistycznej komunikacji, wywołując zmiany w strukturach języka ogólnego². Charakterystycznym przykładem takiej dynamiki jest wzrost częstości stosowania stylu nominalnego (obecnie konstrukcji typowych dla współczesnego włoskiego standardowego), między innymi za sprawą języka biurokratycznego i ekonomii językowej³. Tendencję tę ilustrują formacje typu: *fattibile*>*fattibilità* (wykonalność), *inammissibile*>*inammissibilità*

² Zob. np. Gualdo (2025), Lubello (2025).

³ Por. w kontekście polskim np. Bizior, Suska (2010).

(niedopuszczalność), *governabile*>*governabilità* (możliwość sprawowania rządów), *dealfabetizzazione* (dealfabetyzacja) czy *decarcerazione* (dekarceracja)⁴. Jak twierdzi Dardano (2014: 21) nominalizacja stanowi naturalną konsekwencję konieczności „pryswajania dyskursywnego wymiaru rzeczywistości, z którą użytkownik języka ma do czynienia”⁵, a wynika, między innymi, z szerszego niż kiedykolwiek, powszechnego dostępu do tekstów specjalistycznych, takich jak np. dokumentacja medyczna i techniczna, teksty prawne/prawnicze i administracyjne, naukowe (dyskursy różnych środowisk zawodowych), teksty instytucji i administracji publicznej, polityki, oraz obejmujące wiele innych obszarów. Równolegle zaobserwować można dynamiczne rozpowszechnianie się w dyskursach publicznych użyć form języka potocznego⁶, żargonizmów, regionalizmów, a także elementów dialektalnych. Proces ten wiąże się z italianizacją leksyki nacechowanej socjolektalnie i diatopijnie⁷. Skalę i tempo zmian umożliwia przede wszystkim szybki obieg treści w Internecie, zwłaszcza w mediach społecznościowych, dzięki którym określone warianty, w tym innowacje językowe, przekraczają kontekst lokalny, docierając w czasie rzeczywistym do użytkowników języka nie tylko na całym Półwyspie Apenińskim, ale i na świecie również do odbiorców polskich.

Powyższe procesy stanowią istotne wyzwanie w kontekście dydaktyki języka i kultury poza granicami Włoch: brak znajomości struktur leksykalnych będących w powszechnym użyciu, ale nieobecnych w podręcznikach do nauki języka obcego, może bowiem znacząco utrudniać rozumienie i produkcję tekstów, nawet na poziomie podstawowym. Zmiany, którym podlega współczesny język włoski można uporządkować, uwzględniając zakres i charakter czynników wpływających na poszczególne jego odmiany. Poniżej przedstawiono pięć z nich, wyodrębnionych na podstawie portali i publikacji poświęconych innowacjom leksykalnym i zjawiskom takim jak *neoformazioni*⁸.

Pierwszym czynnikiem jest intensywny przepływ informacji, który przyczynia się do szybkiego powstawania (oraz niekiedy równie szybkiego zanikania) nowych jednostek leksykalnych. Zjawisko to obejmuje m. in. odmianę

⁴ Przykłady za Dardano (2009: 60 i nn.), zob. też Lo Duca (2020).

⁵ Zob. także Waszakowa (2012; 2015/7).

⁶ Zob. *varietà popolare* (np. Cerruti, 2024: 51), *l'italiano popolare* (np. De Mauro, 1970: 47, Guerini, 2024: 67), czyli język włoski używany przez osoby o niskim poziomie wykształcenia, a także *l'italiano colloquiale* (np. Ballarè, 2024: 81-84), czyli włoski nieformalny.

⁷ Termin ten odnosi się do zróżnicowania językowego uwarunkowanego geograficznie, do opisu dialektów, regionalizmów oraz odmian terytorialnych języka.

⁸ Między innymi: “Osservatorio neologico della lingua italiana”, https://www.iliesi.cnr.it/publicazioni/Temi-01-Adamo_DellaValle.pdf [DW 21.11.2025], “Parole nuove della Crusca”, <https://accademiadellacrusca.it/it/lingua-italiana/parole-nuove/> [DW 21.11.2025], Nesi (2022), Rati (2023), Cristalli (2024).

określaną *politichese*⁹, pozostającą pod wpływem bieżących wydarzeń geopolitycznych: pandemii, konfliktów zbrojnych, polityki zagranicznej, sytuacji społeczno-gospodarczej, kryzysu migracyjnego, polityki inkluzywności, zmian klimatycznych. Przykłady neologizmów mediolektalnych¹⁰ i jednostek semantycznie aktualizowanych są niezliczone: *amichettismo*, *arciterrorismo*, *codice calore*, *covidiota*, *ecoansia*, *ecodisastro iperturismo*, *granchio blu*, *tampone*, *vacansia*¹¹.

Czynnikiem drugim jest obserwowany we włoskim języku standardowym (ogólnokrajowym) dynamiczny wzrost obecności dialektalizmów lub regionalizmów (np. z neapolitańskiego czy rzymskiego¹²), które m.in. za sprawą produkcji audiowizualnych, podcastów, ekranizacji powieści, komiksów (np. „Genialna Przyjaciółka”, „Oderwij wzduż linii”, „Świat mnie nie pokona”, „Moje 3 grosze”, „Pragnienie wybawienia” i inne) osiągają zasięg globalny. Niektóre z nich¹³ przenikają do standardowych użyć na całym półwyspie: *abbocco*, *bischerò*, *caciara*, *daje*, *intrallazzo*, *minchia*, *mortacci*, *pucciare*, *sciocco*, *scroccare*, *sfizio*, *sgamare*, *trucido* lub *amìo* (zob. Cristalli, 2024: 14, Rati, 2023: 2.1.-2.3.). Zjawisko to dobrze obrazuje przykład *maranza* (z dial. mediolańskiego), funkcjonującego zarówno jako rzeczownik, jak i przymiotnik o konotacjach zbliżonych do *sborone* lub *bullo*, choć jego znaczenie jest nieco inne¹⁴. Od kilkadziesiątu lat ma również miejsce wielkoskalowa ekspansja leksyki włoskiej związanej z lokalnymi tradycjami (np. kulinarnymi), których nazwy stanowią dziś część międzynarodowych zasobów leksykalnych¹⁵. Należą do nich m.in.: *panettone*, *grissini*, *cassata*, *suppli*, *caponata*, *agnolotti*, *saltimbocca*, *orecchiette* i wiele innych.

Istotną rolę w dynamice zmian, i to jest czynnik trzeci, odgrywa (nadal) literatura i publicystyka popularno-naukowa. Do leksyki upowszechnionej dzięki sensotwórczym tekstom ostatnich dziesięcioleci należą m.in.: *scialla*

⁹ A także analogiczna odmiana *burocratese*, albo *linguaggio giornalistico*, charakterystyczne dla prasy codziennej (zob. Lubello, 2025: 19) i inne tzw. *occasionalismi*, czyli słowa o krótkotrwałym użyciu z uwagi na odnośnienie się do konkretnej, specyficznej lub nietrwącej sytuacji (<https://accademiadellacrusca.it/it/consulenza/occasionalismi-o-parole-meritevoli-di-visualizzazione-nei-dizionari/35671> [DW 23.03.2026]).

¹⁰ O mediolingwistyce szeroko pisze Skowronek (2024).

¹¹ Por. pol. *ekozagłada*, *biedawakacje*, *patodeweloperka* itp.

¹² Od XIX wieku, nawet przed zjednoczeniem Włoch, przenikanie regionalizmów i elementów dialektalnych do włoskiego ogólnego dotyczyło przede wszystkim regionów północnych, takich jak Piemont, Wenet, Lombardia.

¹³ Niekiedy noszące znamiona kulturomów (zob. np. Godzich, 2023) lub wulgaryzmów.

¹⁴ Zgodnie z definicją Treccani (2025), *maranza* nosi znamiona osoby młodej, należącej do głośnych grup ulicznych, charakteryzującej się zachowaniem ostentacyjnym, skłonnością do konfliktów, wyróżniającej się markowym strojem ([https://www.treccani.it/vocabolario/neo-maranza_\(Neologismi\)](https://www.treccani.it/vocabolario/neo-maranza_(Neologismi)) [DW 22.11.2025]).

¹⁵ Zob. np. Berezowski, Ciesielska (2023).

(Bendotti), *cabasisi* (Camilleri), *fantozziano* (Villaggio, Salce), *posto fisso* (Zalone), *supercazzola* (Monicelli), a także formacje wywodzące się ze spopularyzowanych dyskursów specjalistycznych, jak *sclerare* (od *arteriosclerosi*). Z literatury pochodzą funkcjonujące w języku potocznym pojęcia takie jak *smarginatura* (Ferrante), opisująca stan psychiczny między wyobcowaniem a rozproszeniem. Do nowszych przykładów należy *barberismo*, od nazwiska znanego historyka słynącego z popularnych podcastów. Włoskie kino, reklama oraz telewizja od dekad wnoszą rozpoznawalne w wielu językach jednostki jak: *dolcevita*, *paparazzo*. Popularność niektórych wynika z rozpowszechnienia twórczości artystów (np. piosenki transmitowane podczas popularnego festiwalu Sanremo, Eurowizji). Do takich form w obiegu popkulturowym z ostatnich lat należą m.in.: *bella raga!*, *boiata*, *fiori*, *fra*, *tuta gold*, *piotta*, *scicchieria*, *zozzone*.

Ważnym zjawiskiem (czynnik czwarty) jest również reaktywacja lub resemantyzacja jednostek archaicznych. Do tych kategorii należą m.in. *tampone* (wymaz z nosa), *infame* (nikczemny), *evviva!* (hurra!), a także innowacyjne użycia metaforyczne: *rottamare un'impresa*, *blindare una trattativa*, *finestra di legge* (zob. Dardano, 2014). Analogicznie we współczesnej polszczyźnie młodzieżowej obserwować można słowa, które zyskują „drugie życie” i nowe zastosowania: kajet, sztos, zbożny, drzewiej, sromota, niechybnie, dzban, okienko prawne (zob. słowo roku i młodzieżowe słowo roku PWN).

Czynnikiem ostatnim (i być może najbardziej produktywnym) jest szczególnie szybki rozwój obserwowany w obrębie *e-italiano* (zob. Lubello, 2018), który obejmuje szeroko pojęty język mediów społecznościowych gier wideo, a także generatywnej sztucznej inteligencji (zob. De Cesare, 2026: 7 i nn.). Odmianny te charakteryzują się efemerycznością, hybrydycznością i syntetycznością, tworząc kontinuum leksykalne wymykające często się systematycznym (i systematyzującym) opisom. Przykłady nowo powstających jednostek obejmują głównie neologizmy i zapożyczenia z języka angielskiego, takie jak: *bannare*, *blastare*, *buggare*, *dissare*, *droppare*, *essere in creativa*, *flexare*, *nabbo*, *no cap*, *shieldino*.

2. Czynniki utrudniające systematyczną naukę derywacji

Kształcenie kompetencji derywacyjnych w języku włoskim jako obcym napotyka szereg trudności. Po pierwsze, pomimo względnej regularności, zestawy reguł słowotwórczych nie dają gwarancji derywacyjnej (zob. Lo Duca, 1991: 8-10; Bisetto, Scalise, 2008: 2-20). Np. sufiks *-ata* może pełnić funkcję formantu procesualnego lub rezultatywnego (*gomitata*, *spaghetтата*, *pizzata*, *nevicata*, *spazzolata*), w innych przypadkach tworzy nazwy kumulatywne (*mattinata*, *giornata*) czy formacje zbiorowe (*scalinata*) lub inne (*puntata*). Prefiks *s-* może

wskazywać na werbalną funkcję iteratywną, intensyfikującą lub pozbawiającą (*scarcerare, sgocciolare, snocciolare, svendere*), lecz w wielu czasownikach nie pełni żadnej funkcji słowotwórczej (*sniffare*). Klasyczne formanty tworzą neologizmy, jak *-ame: vippame* (zbiorowość osób określanych jako VIP¹⁶), intuicyjnie interpretowane przez użytkowników poprzez analogię do końcówek tworzących nazwy zbiorowe (*sciame, fogliame*). Drugim obszarem trudności jest wysoka produktywność złożeń (*autonoleggio, capofamiglia doposcuola, papamobile, paraurti*), często trudnych do kategoryzacji rodzajowej i tzw. *parole macedonia* – hybryd. Elastyczność słowotwórcza umożliwia tworzenie licznych neologizmów *ad hoc*, często o charakterze innowacyjnym, ekspresywnym lub humorystycznym: *camicissima, divergenza, fattananza morbistezza, squisilizioso*. Trzeci obszar obejmuje zjawisko *troncamento* i *suffisso zero*¹⁷, prowadzące do skrótów odzwierciedlających mechanizmy (młodzieżowej) ekonomii językowej, typu *raga, tranqui, vaffa*, porównywalnych do polskich: alko, nara, korpo. Kolejna grupa wyzwań dotyczy systemu alteracji (zdrobnienia, zgrubienia, augmentatywy, pejoratywy), niezwykle produktywnego, lecz bogatego w *falisi alterati* – „fałszywe” alteraty jak *focaccia* czy *tacchino*, które nie pochodzą od *foca* i *tacco*. Zjawisko, które stanowi następne wyzwanie dydaktyczne wiąże się z istotną rolą, jaką odgrywają akronimy i skrótownice (*DAD, VIA, GF, DPCM, CNR, PM, INAIL, RIS*), stające się niekiedy podstawą nowych derywatów (*piemme, gieffino*¹⁸). Wreszcie, jedno z istotnych źródeł trudności stanowi także podatność języka włoskiego na przyjmowanie anglicyzmów, o której wspomniano wyżej i tworzenie z nich włoskich derywatów: *baby-sitter>babysitteraggio, chill>chillamento*. Większym problemem niż wymowa, często odbiegająca od angielskiej (*deregulation, headquarters, par condicio, single, skin care, spread*), jest niepewność dotycząca rodzaju gramatycznego i określoności zapożyczeń (*la challenge, la performance, il selfie*), która wpływa na kompetencję recepcyjną i produkcyjną. Poprawne stosowanie nowych jednostek wymaga szczególnego uwrażliwienia w przypadku procesów zapożyczeniowych, jak przy opozycji jednostek wymawianych identycznie – *ship-pare vs sciappare* /ʃ'jippare/: pierwszy czasownik, wywiedziony z ang. *relationship/friendship*, funkcjonuje w języku włoskim w znaczeniu wchodzenia w relację z drugą osobą. Zgodnie z opisem Gheno (2018)¹⁹ jest to typowa jed-

¹⁶ Por. pol: Vipostwo.

¹⁷ Dla osób polskojęzycznych uczących się włoskiego jako obcego zjawisko uciętego sufiksu jest szczególnie trudne ze względu na fałszywe podobieństwa sprzyjające kalkom językowym (np. autoimmunologiczny to *autoimmune*, nie *autoimmunologico*).

¹⁸ Pol: prokurator, uczestnik programu *Grande Fratello* (Wielki Brat).

¹⁹ <https://www.agendadigitale.eu/cultura-digitale/lingua-italiana-cosi-evolve-sui-social-network/> [DW 11.11.2025], Vera Gheno, *Le lingue italiane su Facebook, galassia in espansione*, Treccani.it (2018).

nostka nowomowy (*neolinguaggio*) mediów społecznościowych towarzysząca terminom takim jak *shipping* oraz powstałym konstrukcjom hybrydowym, np. *situationship* – określeniu, które opisuje relację niejednoznaczną, między związkiem a przelotną znajomością (zob. Gallo, 2023²⁰). Forma *scippare* pochodzi zaś od tacińskiego *excipare* (wyrwać, oderwać), a jej współczesne użycie ogólnowłoskie wywodzi się z dialektu neapolitańskiego i oznacza kradzież dokonaną poprzez gwałtowne wyrwanie przedmiotu. Analogiczne trudności pojawiają się przy przyswajaniu kalek semantycznych. *Red flag* funkcjonuje w dyskursie nowych mediów jako sygnał ostrzegawczy, wskazujący na niepokojące zachowania interpersonalne (manipulacja, zazdrość, agresja). Historycznie *bandiera rossa* (czerwona flaga) posiada jednak w języku włoskim silne konotacje polityczne, związane przede wszystkim z agresywnymi ruchami lewicowymi. Ewolucję zakresu semantycznego można zaobserwować na przykładzie jednostki (*la*) *new entry*, która pierwotnie funkcjonowała głównie w dyskursie muzycznym jako określenie nowo wydanego singla. Współcześnie uległa znacznemu poszerzeniu znaczeniowemu i jest stosowana szeroko w odniesieniu do „nowego elementu w systemie” lub „nowej osoby w grupie” i co stanowi przykład integracji zapożyczenia w strukturze morfologicznej. Różnice tego typu ujawniają konieczność rozpoznawania warstw semantycznych i kulturowych, które ulegają zmianie wraz z rozwojem zapożyczeń, a także globalnych innowacji językowych.

3. Próg biegłości słowotwórczej

W procesie przyswajania języka włoskiego jako obcego przekroczenie progu kompetencji na poziomie A2+ jest szczególnie istotne, jako że etap ten stanowi swoisty punkt zwrotny, w którym uczący się, po początkowej intuicyjnej nauce i emocjonalnym „zachłyśnięciu się” językiem i kulturą Włoch, przechodzą do fazy pogłębionej. Moment ten stanowi pomost do poziomu B wymagającego szerszego kontaktu z kulturowym i pragmatycznym wymiarem komunikacji, zetknięcie się z szerokim zakresem zróżnicowania włoskiego systemu językowego (w tym gestykulacji). Uczący zaczynają rozumieć jak ważne jest rozwijanie kompetencji związanych z elementami mediacji, które w kulturze włoskiej odgrywają szczególnie ważną rolę, prowadzą do wychwytywania subtelności i niuansów warunkujących efektywną komunikację kodów estetycznych, humorystycznych i społecznych. Kompetencje te obejmują nie tylko rozumienie, lecz także przeżywanie języka: doświadczanie ironii, komizmu, wzruszenia. Jednocześnie pozwalają unikać niekie-

²⁰ *La Repubblica*, 9 maggio 2023 [DW 25.22.2025].

dy drobnych, lecz istotnych błędów, które w kontaktach interkulturowych mogą prowadzić do nieporozumień i lapsusów. Elastyczność w operowaniu środkami słownotwórczymi, obejmująca m.in. umiejętność wychwytywania różnic semantycznych (np. w nazwach rodzajów deszczu: *pioggerella*, *piovigine*; albo pomiędzy przymiotnikami związanymi z wodą: *acquoso*, *acquatico*, *acquero*), jak również rozumienie niuansów semantycznych i form humorystycznych lub celowo niepoprawnych: *singletudine*, *bambinità*, *qualunquemente*, stanowi ważny element motywacyjny w kolejnych etapach nauki, od poziomu B1.

W tym kontekście warto przypomnieć głośny przykład *petaloso* (2016), sprawa tego neologizmu pokazuje bowiem działanie kompetencji słownotwórczej w praktyce. Forma utworzona zgodnie z regułami włoskiej derywacji (na bazie *petalo* z użyciem produktywnego sufiksu *-oso*, dosłownie „płatkowy”), została uznana przez Accademia della Crusca za poprawną strukturalnie i potencjalnie akceptowalną w systemie języka²¹. Podkreślono, że o jej ewentualnej stabilizacji w uzusie decyduje nie sankcja instytucjonalna, lecz stopień rozpowszechnienia w praktyce komunikacyjnej. Przypadek ten ukazuje kluczową rolę uzusu w procesie utrwalania innowacji leksykalnych i ilustruje ważny aspekt italoфоничności, jakim jest produktywność i kreatywność w obszarze leksyki.

Pojawia się zatem pytanie o zakres kompetencji leksykalnych, które należy rozwijać u uczących się włoskiego jako języka obcego w Polsce, tak aby mogli w sposób świadomy obcować ze współczesnymi tekstami o dużej gęstości semantycznej. Rozumienie złożonych form wymaga wyjścia poza znajomość reguł i uwrażliwienia na mediację znaczeń. Jednocześnie użytkownicy języka włoskiego mają do czynienia z rzeczywistością określaną mianem *neoplurilinguismo*²² – nową wielojęzycznością, charakteryzującą się intensywnym umiędzynarodowieniem, spowodowanym migracjami i silnym wpływem języka angielskiego. W rezultacie podczas nauki konieczne staje się oswojenie z zapożyczeniami, których rozumienie jest niezależne od poziomu przyswojenia włoskiej morfologii: *dress code*, *spoiler*>*spoilerare*, *bullo*>*bullizzare*, *target*>*targ(h)ettizzare*, *scrollare*, *cringe*>*cringiare* i wiele innych. Dwa równoległe procesy: z jednej strony konieczność interpretacji zakorzenionych w kulturze włoskiej (ogólnokrajowej i dialektalno-regionalnej) mechanizmów leksykalnych, a z drugiej ekspozycja na globalizację form, stanowią obecnie wyzwanie dydaktyczne na poziomie nauczania powyżej A2+.

W celu ustalenia, w jakim stopniu współczesne podręczniki do nauki języka włoskiego jako obcego uwzględniają zagadnienia słownotwórstwa,

²¹ <https://accademiadellacrusca.it/it/contenuti/titolo/37694> [DW 29.03.2026].

²² Por. https://www.treccani.it/magazine/lingua_italiana/speciali/domani/Palermo.html, [DW 15.11.2025], *superdiversità linguistica italiana* (Vedovelli, Barni (2011: 182-191).

przeprowadzono analizę około dwudziestu podręczników wykorzystywanych na poziomach A2–B2 na lektoratach i kierunkach filologicznych w Polsce (wykaz w bibliografii). Wstępne wyniki²³ wskazują na niejednorodność podejścia autorów do derywacji: w części podręczników zagadnienie to jest omawiane (okazjonalnie) w ramach gramatyki, w innych zaś w sekcjach leksykalnych (por. badania Seretny i Stefańczyka, 2015: 46). Większość analizowanych pozycji nie wprowadza progresywnie i systematycznie elementów słowotwórczych ani zadań rozwijających zarówno recepcję, jak i produkcję neologiczną, a elementy morfologii pojawiają się jedynie incydentalnie, np. przy omawianiu nazw kategorii semantycznych. Odmiennie przedstawia się sytuacja w materiałach specjalistycznych do nauki języka w celach zawodowych (np. *Convergenze. Italiano per affari, Italiano per economisti, Italiano per giuristi, Italiano medico*), w których jednostki dydaktyczne poświęcone słowotwórstwu występują regularnie z uwagi na charakter języka fachowego, opartego na wysokiej produktywności derywacyjnej. Warto jednak zauważyć, że starsze polskie podręczniki (np. Zawadzka, 1991; Widłak, 2002; Storni, 1987) zawierają rozbudowane moduły dotyczące derywacji, co wskazuje na zmianę podejścia i stopniową marginalizację komponentu słowotwórstwa we współczesnych materiałach dydaktycznych.

4. Badania ankietowe z udziałem studentów

W celu uzupełnienia badań o element subiektywny przeprowadzono ankietę. Pierwszy etap dotyczył studentów Wydziału Lingwistyki Stosowanej UW (n = 52, poziomy A2–B2, rok akademicki 2024/25), obejmując grupy zaawansowane na I i II roku, III rok studiów licencjackich oraz I rok studiów magisterskich.

Wyniki ujawniły istotne braki w meta świadomości słowotwórczej ankietowanych. Zaledwie około 30% (n = 15) uczestników badania potrafiło poprawnie zidentyfikować podstawowe mechanizmy słowotwórcze, takie jak *derivazione a ventaglio*, *derivazione a catena*, *composizione*²⁴. Jednocześnie 90% badanych prawidłowo rozpoznawało hybrydy obcego pochodzenia (*softwarista*, *linkabile*, *smella*), choć trudności sprawiały im jednostki obco brzmiące, niebędące zapożyczeniami (*smartworking* czy *zapping*). Umiejętność objaśniania procesów adaptacji zapożyczeń (graficznych, fonetycznych, morfologicznych) utrzymywała się na poziomie około

²³ Zob. Grochowska-Reiter, Kozakiewicz-Kłosowska (2026) – w druku.

²⁴ Pytanie polegało na dowolnym wyprowadzeniu derywatów od prostych leksemów: *leggere*, *lavorare*.

50% (n = 23)²⁵. Około 80% (n = 42) studentów potrafiło intuicyjnie zidentyfikować znaczenia nowych leksemów takich jak *ecoansia*, *skillato*, *vaccinista*, *complessificare*. Wynik ten świadczy o aktywnym wykorzystywaniu strategii kognitywno-interpretacyjnych oraz potwierdza znaczenie wrażliwości metalingwistycznej jako kluczowego komponentu mediacji znaczeń w sytuacji kontaktu z wcześniej niespotkanym słownictwem. Co istotne, wszyscy ankietowani (100%) uznali, że wprowadzanie elementów *neolinguaggio* do programów kursów uniwersyteckich jest niezbędne. Odzwierciedla to świadomość dynamicznej natury języka oraz potrzebę uelastycznienia i progresywności dydaktyki słownictwa.

W drugim badaniu ankietowym (kwiecień i wrzesień 2025) zebrano opinie łącznie n = 48 studentów i wykładowców kierunków językoznawczych Uniwersytetów w Pizie i Bari. Respondenci wskazywali przykłady nowych formacji i nowej leksyki, które uznają za istotne dla współczesnej komunikacji i warte (według nich) włączenia do kursów języka włoskiego jako obcego. Przykłady z tej ankiety wykorzystano w ćwiczeniach przytoczonych w ostatniej części niniejszego artykułu. Pojawia się jednak kwestia kryteriów doboru neologizmów podczas kursów akademickich. Trudność polega na określeniu, które jednostki mają rzeczywisty zasięg ogólnowłoski, które zaś funkcjonują wyłącznie lokalnie lub w dyskursach środowiskowych. Ważne w kontekście dydaktycznym jest ustalenie stopnia ich akceptowalności, refleksja nad zmiennością współczesnego języka oraz wskazanie czynników utrudniających systematyczną naukę neoformacji.

5. Propozycje kreatywnej dydaktyki słowotwórstwa włoskiego w perspektywie kontrastywnej

W świetle powyższych rozważań i wyzwań istotne wydaje się wprowadzanie kreatywnych, częściowo kontrastywnych metod oraz technik glottodydaktycznych na kursach uczelni wyższych w Polsce. Podejście integrujące nauczanie twórcze, biorące pod uwagę elementy mediacji znaczeń nowych formacji, umożliwi otwieranie się na nowe znaczenia przy równoczesnym poszanowaniu reguł słowotwórczych. Na kierunkach takich jak lingwistyka, tłumaczenia czy filologia zasadne jest, przy wprowadzaniu zasad od pierwszych etapów nauki, równoległe porównywanie ich z systemem polskim, co sprzyja rozwijaniu intuicji morfologicznej. Takie podejście pomaga zarówno

²⁵ Pytanie polegało na zidentyfikowaniu odpowiedniego procesu adaptacji zapożyczeń (*integrale*, *adattato*, *di lusso*, *di necessità*, *calco*) takich jak: *grattacielo*, *souvenir*, *flirt*, *bullizzato*, *targetizzazione*, *extension*, *performance*, *reception* i inne (zob. Zoppetti, 2009; Vedovelli, 2016).

w rozpoznawaniu znaczeń derywatów, jak i przyswajaniu nowych jednostek wymagających świadomej analizy. Poniżej przedstawiono praktyczne propozycje kilku jednostek dydaktycznych.

Język włoski dysponuje szerokim repertuarem prefiksów pochodzenia łacińskiego (i greckiego), co może ułatwiać polskojęzycznym studentom rozpoznawanie niektórych leksemów. Praca z przedrostkami umożliwi budowanie klasycznej morfemicznej świadomości przy jednoczesnym szukaniu analogicznych prawidłowości w przypadku wielu formantów takich jak *arci-*, *auto-*, *circum-*, *-cyber*, *ex-*, *extra-*, *inter-*, *meta-*, *post-*, *sub-* i wielu innych. Oprócz ćwiczeń polegających na tworzeniu i tłumaczeniu derywatów oraz złożzeń na polski (np. *mezzogiorno*, *mezzanotte*) można wprowadzać przykłady niespotykane w podręcznikach, np. *mezzaluna*, *mezzosangue*, *mezzovuoto* (z obserwacją, o występowaniu podobnego znaczeniowo przedrostka typowo przymiotnikowego *semi->semifreddo*, *semicolto*). W tym samym duchu przy wprowadzaniu przedrostka *auto-*: *automobile* warto wspomnieć o jego znaczeniu przy formacjach *autostima*, *autolesionismo* itp. Podobnie *extra-* (*extraterrestre*)>*stra-* jest prefiksem o wysokiej produktywności, zwłaszcza w slangach młodzieżowych. Na zajęciach (również w celach motywacyjnych) wskazane jest zestawianie z polskimi odpowiednikami: *strafatto* – meganaćpany, *strafigo* – (mega)wypasiony – na wypasie²⁶; a także z czasownikami jak *stravedere* (*per qualcuno*) – być wpatrzonym w kogoś. Podobnie *arci->arcistanco* – arcy/superzmęczony, *arcibellissimo* – „najprzepiękniejszy”; *ultra->ultrarapido* – ultraszybki; *gli ultras* – kibole. Produktywny w polskim przedrostek eko- (ekofaktura) może być zestawiony z porównywalnymi włoskimi *ecoansia*, *ecosostenibile*, *ecobolario*²⁷. Tego typu ćwiczenia mają potencjał wzmacniania świadomości w zakresie rozpoznawania i tworzenia derywatów.

Praca z sufiksami stanowi istotny element dydaktyki włoskiego słowotwórstwa i już na wczesnych etapach nauki (A2) powinna obejmować takie zagadnienia jak np.: tworzenie form zdrobniałych, zgrubiałych, augmentatywnych i pejoratywnych, oraz *falsa alterazione*, w której formalne podobieństwo do struktur alteracyjnych nie przekłada się na znaczenie leksykalne. Oba obszary mają wymiar pragmatyczny, ponieważ niosą wartości emotywne i konotacyjne. Dla studentów polskojęzycznych ponownie efektywne okazuje się wykorzystanie zestawień kontrastywnych z językiem polskim, które pozwalają uruchomić zarówno zasoby intuicyjne, jak i emocjonalne. Polskie formacje takie jak:

buty > buciska, buciory, butki, buciki

mogą stanowić naturalny punkt wyjścia do analizy włoskich:

²⁶ Oprócz klasycznych: *straordinario* – wyjątkowy.

²⁷ [https://www.youtube.com/watch?v=9jYmGKWZrNc](https://www.youtube.com/watch?v=9jYmGKWZrNc;); <https://campagne.dante.global/parole-verdi>.

*scarpe>scarponi*²⁸, *scarpacce*, *scarpine/scarpette*, *scarpettine*.

Warto uwzględnić przekształcenia przymiotnikowe oraz iteratywność czasownikową, często pomijane w podręcznikach mimo ich wysokiej produktywności. Przymiotniki odcieniowe, takie jak *giallastro* czy *gialliccio*, odpowiadają polskim formom typu żółtawy, żółciutki. Takie zestawienie pozwala dostrzec funkcje sufiksów wartościujących. Z kolei iteratywność czasownikową wyrażaną sufiksami *-acchiare*, *-ucchiare*, *-ellare* można zestawić z polskimi formami prefiksalnymi: kraść>podkraść – *rubare>rubacchiare*, jeść>podjadać – *mangiare>mangiuccchiare*, skakać>podskakiwać – *saltare>saltellare*. Tego rodzaju ćwiczenia wspomagają świadome operowanie aspektowością, umiejętność istotną w mediacji i przekładzie. Szczególnie wartościowa dydaktycznie okazuje się analiza ciągów derywacyjnych obejmujących wspomniane *falszywe alteraty*. Praca na grupach leksemów pozwala uchwycić różnice semantyczne mimo podobieństw formalnych, a także ocenić stopień produktywności semantycznej: *cavallo>cavallino*, *cavalletto*, *cavalluccio*; *naso>nasino*, *nasello*, *nasuccio*, *nasetto*; *vaso>vasino*, *vasetto*, *vasuccio*, *vasello*²⁹. Uzupełnienie stanowią mogą ćwiczenia kreatywne oparte na odgadywaniu znaczeń i użyciu nieoczywistych przez analogię słownotwórczą, np. z produktywnym i wieloznacznym sufiksem *-ata* (*ragazzata<ca**ata*, *cavolata*) i alteratami: *fare le cosacce<cosce*; *occhiataccia di giustizia<occhiata<occhio*; *fattarello<fatto*; *alberguccio<albergo*; *piscinotta<piscina*; *catenella<catena*; lub tworzenie własnych derywatów (ćwiczenie copywriterskie) Przedstawione przykładowe zadania rozwijają kompetencję metalingwistyczną już od poziomu A2+, uczą rozpoznawania relacji formy i znaczenia oraz pokazują, że podobieństwo strukturalne nie zawsze implikuje pokrewieństwo semantyczne.

Przy okazji typowych ćwiczeń słownotwórczych, pozwalających analizować procesy produktywne (np. tworzenie czasowników odrzeczownikowych: *onda>ondeggiare*), słuszne wydaje się wprowadzanie neoformacji czasownikowych takich, jak: *attenzione>attenzione*; *scadenza>scadenzare*, *efficienza>efficientare*, *indietro>indietreggiare*, a także zapożyczeń, których formę warto skonfrontować z polskim odpowiednikiem: skan(er)>(ze) skanować – *scanner>scansionare*, *post>postare*, *loggare*, *crashare*, *hackerrare*, *spoilerare*, *stalkerare*, *shazamare* itp. Przydatne jest też omówienie i ćwiczenie polegające na tłumaczeniu polskich nowych derywatów denominalnych na włoski, np. ZUS>ozusować, moneta>(z)monetyzować – *monetizzare*, chill>(wy)chillować – *chillare*, ban>zbanować - *bannare*, update>apdejtować – *fare un update*, polajkować – *mettere un like/mettere mi piace*.

²⁸ Z uwzględnieniem *scarponi da montagna/da sci*.

²⁹ Derywaty choć wdają się formami alteracyjnymi, w rzeczywistości posiadają odrębne znaczenie, bardziej lub mniej powiązane z leksemem wyjściowym.

Inne ćwiczenie tłumaczeniowe pozwala studentom odtworzyć styl nominalny: *assumere>assunzione* – przyjęcie, *modificare>modifica* – modyfikacja, *disboscare>disboscamento* – wylesie/anie, *toast>toasteria*, *godere>il goding*. Wprowadzanie przykładów odzwierciedlających tendencje nominalizacji stanowi motywacyjną wartość dodaną przy zestawieniu z polskimi formacjami humorystycznymi: plażing, parawaning, kocing, popołudning.

Rozwijanie umiejętności analizy par leksemów o minimalnych kontrastach znaczeniowych oraz praca z formami bliskoznacznymi (o odmiennych funkcjach, zakresie użycia i uwarunkowaniach pragmatycznych) sprzyjają kształtowaniu precyzji semantycznej. W konsekwencji umożliwiają świadome i kontrolowane operowanie włoskimi formacjami derywacyjnymi, w szczególności tymi, które w podręcznikach są reprezentowane rzadko lub ujmowane niesystematycznie. Przykładowe kontrasty mogą obejmować grupy rzeczownikowe, np. *cancellazione/cancellamento*, *concentrazione/concentramento*, *determinazione/determinanza*, *cambiamento/cambio*, *influsso/influenza*, *innocente/innocuo*, *proposta/proposizione*, *classificazione/classifica*, *rilevazione/rilevamento*, *specificità/specialità/specializzazione* itp.

Ważny element nauczania kreatywnego stanowią zadania z wyrazami złożonymi oraz formacjami hybrydowymi (tzw. *parole macedonia*), które, jak wspomniano, obejmują dość produktywny obszar współczesnego języka włoskiego. Różnorodne ćwiczenia polegać mogą m.in. na: segmentacji strukturalnej, określeniu relacji semantycznych między członami, na przekładzie na język polski czy wyjaśnieniu motywacji metaforycznej, ironicznej itp. Przykłady: *bagnasciuga* (V+V>N); *grattacapo* (V+N>N); *guastafeste* (V+N>N); *schizoposting* (*schizofrenia* + *shitposting*), *infodemia* (*informazione* + *epidemia*), *denatalizzazione* (*de+natale+izzazione*), *sovradosaggio* (*sopra+dose+aggi*), *instagrammabile* (*Instagram+utilizzabile*), *scioccobasito* (*scioccato+basito*), *ventordici* (20+14)³⁰. Wprowadzenie takich form zwraca uwagę na współczesne formacje, które wymykają się podręcznikowym przykładom.

Kolejny krok stanowią mogą ćwiczenia polegające na ustaleniu właściwego rodzaju gramatycznego oraz przypisaniu odpowiedniego rodzajnika do zapożyczeń i nowych form, co stanowi istotną trudność dla uczących się. Zadanie polega na szukaniu przykładów w źródłach i omawianiu poszczególnych form na zajęciach praktycznych (może to być np. rodzaj, tworzenie liczby mnogiej, derywatów). Lista przykładowych wyrazów powinna obejmować łatwe do identyfikacji leksemy: *baby-gang*, *bubble-tea*, *cover*, *crush*, *deadline*, *escape-room*, *fake*, *gap*, *headline*, *hype*, *meeting*, *performance*, *selfie*, *showroom*, *vocale*, *woke* itp. Ćwiczenie to jest istotne z punktu widzenia praktyki komunikacyjnej, gdyż niepoprawne stosowanie

³⁰ Zob. Roscia (2025: 142, 228, 292).

rodzaju stanowi częsty błąd u osób, uczących się w środowisku egzolingwalnym. Ostatni etap polega na interpretacji innowacji leksykalnych, a w dalszych krokach, na tłumaczeniu, wyprowadzeniu znaczeń nowych jednostek leksykalnych na podstawie ich struktury morfologicznej i kontekstu. Przykłady mogą obejmować istniejące lub wymyślone leksemy: *mammitudine*, *terraformare*, *miserabilismo*, *smaniare*, *disiscriversi*, *prioritizzare*, *zoomabile*. Ćwiczenia tego typu aktywizują strategie kognitywno-interpretacyjne i kształtują kompetencję mediacji znaczeń. Rozwijające są także próby przekładu polskich neologizmów (często nacechowanych kulturowo) na język włoski, najlepiej poprzez tworzenie nowych derywatów zgodnych z włoskimi zasadami słownotwórczymi (np. betonoza, blockers, dziaders, dresiarz, lachon, typiara, megazmęczony).

6. Wnioski

Przedstawione w niniejszym artykule rozważania podkreślają, że specyfika systemu słownotwórczego języka włoskiego powinna zachęcać do stosowania elastycznych metod nauczania (nowej) leksyki włoskiej jako obcej na polskich uczelniach. Rozumienie reguł rządzących derywacją, świadome interpretowanie nieznanymi lub nowych leksemów, stanowi ważny element rozwijania kompetencji leksykalnej, pragmatycznej i mediacyjnej od początku nauki. Jak podkreślają Seretny i Stefańczyk (2015), refleksja metajęzykowa umożliwia uczącym się twórcze użycie języka, wykraczające poza jego czysto komunikacyjną funkcję. Brak takiej refleksji prowadzi do jedynie odtwórczego przyswajania struktur, bez zrozumienia ich potencjału znaczeniowego.

Artykuł ukazuje, że w dydaktyce języka włoskiego jako obcego warto uwzględnić zarówno produktywne mechanizmy derywacyjne, jak i dynamikę rozwoju współczesnej leksyki: zjawiska neologiczne, resemantyzacje oraz hybrydy słownotwórcze w zestawieniu z analogicznymi lub podobnymi zjawiskami we współczesnej polszczyźnie. Potrzeba ta związana jest z faktem, że:

- uczący się muszą rozumieć, jak powstają nowe słowa, zwłaszcza w kontekście szybko rosnącej liczby jednostek odnotowywanych w słownikach (edycje Lo Zingarelli 2024-26 odnotowują ponad 1000 nowych jednostek³¹),
- neologizmy stanowią istotny wskaźnik zmian kulturowych i społecznych, odzwierciedlając żywą ewolucję języka.

Proponowane podejście dydaktyczne oparte na kompleksowym rozwijaniu świadomości słownotwórczej od poziomu A2+, na nauczaniu

³¹ <https://www.zanichelli.it/ricerca/prodotti/lo-zingarelli-2026> [DW 29.03.2026].

kontrastycznym oraz ćwiczeniach jedno- i dwujęzycznych może stanowić częściową odpowiedź na te wyzwania. Opracowanie w przyszłości spójnej ścieżki obejmującej kolejne poziomy nauczania słowotwórstwa pozwoli wyposażyć studentów polskich w narzędzia potrzebne nie tylko do odbioru, ale także do aktywnego i kreatywnego posługiwania się włoską leksyką. Wyniki badań i przedstawione rozwiązania mogą okazać się przydatne przy opracowywaniu materiałów dydaktycznych, przy kształceniu przyszłych tłumaczy i mediatorów językowych, dla których świadomość procesów derywacyjnych stanowi ważny element profesjonalnej kompetencji.

Bibliografia

- Berezowski Ł., Ciesielska J. (2023), *Italiano vero. Leksyka włoska w polszczyźnie XXI wieku*. Łódź: WUŁ.
- Bizior R., Suska B. (red.) (2010), *Zjawisko ekonomii w języku, tekście i komunikacji*. Częstochowa: WUJD.
- Bisetto A., Scalise S. (2008), *La struttura delle parole*. Bologna: Il Mulino.
- Burkacka I. (2010), *Klasyfikacja słowotwórcza nowszych zapożyczeń*, (w:) Grochowski M. (red.) „Linguistica Copernicana”, nr 2(4), Toruń, s. 229–240.
- Cerruti M. (2024), *L'italiano regionale*, (w:) Ballarè S., Fiorentini J., Miola E. (red.) *Le varietà dell'italiano contemporaneo*. Roma: Carocci, s. 49–66.
- Cristalli B. (2024), *Dizionario per boomer. Capire le parole delle nuove generazioni*. Milano: BUR, Rizzoli.
- Dardano M. (2009), *Costruire parole. La morfologia derivativa dell'italiano*. Bologna: Il Mulino.
- Dardano M., Trifone P. (2011), *Grammatica italiana con nozioni di linguistica*, Bologna: Zanichelli.
- Dardano M. (2014), *La lingua italiana di oggi. Tra innovazione e conservazione*, (w:) Rosatti S., Gargiulo M., Hagen M., *Studi di italianistica nordica*, Aracne, Online: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:727373/FULLTEXT01.pdf> [DW 15.11.2025].
- De Cesare A.M. (2026), *L'italiano sintetico dell'intelligenza artificiale generativa*. Firenze: Cesati.
- Gualdo R. (2025), *La lingua dei giornali*. „Italiano di oggi”, nr 20, Firenze: Franco Cesati.
- Guerini F. (2024), *L'italiano popolare*, (w:) Ballarè S., Fiorentini J., Miola E. (red.) *Le varietà dell'italiano contemporaneo*. Roma: Carocci, s. 81–98.
- Godzich A. (2023), *Komponent kulturowy w nauczaniu słownictwa na zajęciach z języka obcego na poziomie akademickim na przykładzie języka włoskiego – watykańskie kulinarysty jako kulturemy i elementy socjolektalne*. „Neofilolog”, nr 60/1, s. 244–257, Online: <https://doi.org/10.14746/n.2023.60.1.18> [DW 16.11.2025].

- Lubello S. (red.) (2018), *L'e-italiano. Scriventi e scritture nell'era digitale*. Firenze: Cesati.
- Lubello S. (2025), *Lingua o antilingua? Il sempreverde burocrate*. „Italiano di Oggi”, nr 21, Firenze: Cesati.
- Lo Duca M. G. (1991), *Creatività e regole. Studio sull'acquisizione della morfologia derivativa dell'italiano*. Bologna: Il Mulino.
- Lo Duca M.G. (2020), *Italiano: la formazione delle parole*. Roma: Carocci.
- Nesi, A. (2022), *L'italiano e i giovani. Come scusa? Non ti followwo*. Firenze: Accademia della Crusca.
- Rati, M. S. (2023), *I giovani e l'italiano*. Firenze: Cesati.
- Roscia M. (2023), *Boomerario. Manuale semiserio di sopravvivenza linguistica*. Roma: Rai Libri.
- Seretny A., Stefańczyk W. (2015), *Między gramatyką a słownikiem – słownictwo w perspektywie glottodydaktycznej*. „Postscriptum polonistyczne”, nr 2(16), s. 45–60. Online: <https://journals.us.edu.pl/index.php/PPol/article/view/10211/7904> [DW 16.11.2025].
- Skowronek B. (2024), *Mediolingwistyka dekadę później*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UKEN.
- Vedovelli M, Barni M. (2011), *Contesti di 'superdiversità' linguistica: una sfida per la politica linguistica Italiano*. Firenze: Le Monnier.
- Vedovelli M. (2016), *Latino e italiano nel mondo della superdiversità linguistica*. „Italia”, Vol. 93, nr 4, s. 792–815.
- Waszakowa K. (2012), *Kognitywno-komunikatywna funkcja motywacji słownotwórczej*, Warszawa: PAN.
- Waszakowa K. (2015/7), *Kognitywno-komunikacyjne aspekty słownotwórcstwa. Wybrane zagadnienia derywacji w języku polskim*. Warszawa: Wydział Polonistyki UW.
- Zoppetti A. (2018), *L-etichettario. Dizionario di alternative italiane a 1800 parole inglesi*. Firenze: Cesati.

Netografia

- <https://www.sfogliami.it/fl/283442/169vg9k2tryh4y1rngku3jt8ppg8z#page/1> [DW 10.10.2025].
- <https://accademiadellacrusca.it/it/consulenza/prefissoidi-e-suffissoidi-o-primo-e-secondo-elemento/128> [DW 10.10.2025].
- <https://learnn.com/blog/slang-italiano-espressioni-acronimi-piu-utilizzati-in-italia/> [DW 15.11.2025].
- https://www.ansa.it/canale_lifestyle/notizie/teen/2024/01/20/oltre-boomer-le-nuove-parole-dei-ragazzi-italiani-da-sapere_3f736723-6e11-43e4-ab40-f8ebc0df2239.html [DW 15.11.2025].
- <https://www.agi.it/cronaca/news/2024-01-15/treccani-pubblicato-libro-anno-neologismi-24840463/> [DW 15.11.2025].
- <https://lumsa.it/sites/default/files/link/GlossarioGiov.pdf> [DW 10.11.2025].
- <http://grzegorz.jagodzinski.prv.pl/gram/pl/slowotw04.html> [DW 25.09.2025].

La formazione delle parole in italiano - 2. Schemi formativi e restrizioni - Treccani [DW 11.11.2025].

Categoria: La formazione delle parole | Zanichelli Aula di lingue [DW 08.11.2025].

“Chissene”, “fiodena” e altre 22 parolacce accorciate | Parolacce [DW 16.12.2025]

Slengo | Dizionario di Strada [DW 16.12.2025].

<https://www.ilpost.it/2023/09/29/neologismi-zingarelli-2024/> [DW 22.12.2025].

<https://dizionariapiu.zanichelli.it/tag/neologismi/> [DW 22.12.2025].

Podręczniki

Bozzone Costa R., Ghezzi C., Piantoni M., (2023), *Nuovo Contatto*, Torino: Loescher. (poziomy A1-C2).

Cherubini, N. (2012), *Convergenze: iperlibro di italiano per affari B2-C2*, Roma: Bonacci.

Chiappini L., De Filippo N., (2024), *Un nuovo giorno in Italia*, Torino: Loescher. (poziomy A1-B2).

De Giuli A., Guastalla C., Nadeo C. M. (2013), *Nuovo Magari*, Firenze: Alma. (poziomy B2-C2).

Errico R., Esposto M. A., Grandi N., *Campus Italia*, Perugia: Guerra. (poziomy A1-B2).

Forapani D. (2004), *Italiano per medici B1-C1*, Firenze: Alma.

Forapani D. (2012), *Italiano medico B1-B2*, Roma: Edilingua.

Frattegiami M. T., Gigliarelli V. (2019), *Vivere in Italia B1*, Perugia: Guerra.

Guglielmino L., Paterna E. (2005), *Una parola tira l'altra*, Perugia: Guerra. (poziomy A1-C2).

Jafrancesco E. (2001), *Parla e Scrivi A1-C1*, Firenze: Cendali.

Katerinov K. (2000), *Bravissimo*, Milano: Mondadori.

La Grassa, Delitala M., Quercioli F. (2013), *L'italiano all'università*, Roma: Edilingua. (poziomy A1-B2).

Latino A., Muscolino M. (2005/6), *Una grammatica italiana per tutti*, Roma: Edilingua. (poziomy A1-C1).

Marin T., (2021), *Nuovissimo Progetto italiano*, Roma: Edilingua. (poziomy A1-C2).

Mezzadri M., Balboni P.E. (2007), *Italiano: pronti, via!*, Perugia: Guerra. (poziomy A1-C1).

McLoughin-Incalcaterra L., Pla-Lang L., Schiavo-Rotheneder G. (2015), *Italiano per economisti A2-C2*, Firenze: Alma.

Naddeo C. M., Orlandino E. (2021), *Dieci lezioni d'italiano*, Firenze: Alma. (poziomy A1-B2).

Nocchi S. (2002), *Grammatica Pratica della lingua italiana A1-B2*, Firenze: Alma.

Nocchi S., Bertoni S. (2003), *Le parole italiane*, Firenze: Alma.

Piantoni M., Bozzone Costa R., Fumagalli L. (2022), *Volentieri!*, Torino: Loescher. (poziomy A1-B2).

Piotti D., de Savorgnani G., Carrara E., (2018), *Universitalia 2.0*, Firenze: Alma. (poziomy A1-B2).

Quardini P., Zannirato A. (2015), *Colori d'Italia C1-C2*, Roma: Edilingua.

Tommasini M. G. Diaco M. F. (2022), *Spazio Italia* Torino: Loescher. (poziomy A1-B2).

Trifone M., Sgaglione A. (2023), *Italia Sempre*, Atene: Ornimi. (poziomy A2-C1).

- Troncarelli D., La Grassa M. (2017), *Grammatica avanzata della lingua italiana*, Roma: Edilingua.
- Widłak S. (2002), *Gramatyka języka włoskiego*, Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Zawadzka D. (1991), *Język włoski dla Polaków*, Warszawa: PWN.
- Ziglio L., Rizzo G. (2014-2017), *Nuovo Espresso*, Firenze: Alma. (poziomy A1-C2).

Received: 17.12.2025

Revised: 28.02.2026

Accepted: 30.03.2026